

Original Research Article

Investigating the effects of good governance on the social empowerment of villagers in the villages of Esfarayen County

Mohammad Javad Safaei¹, Masoumeh Khaledi^{2*}, Jaberkhaleidi³

¹ Assistant Professor of Rural Planning, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran

² Master of Geography and Rural Planning, Sustainable Development Management, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran

³ Master of Geography and Rural Planning, Sustainable Development Management, University of Research Sciences, Tehran, Iran

10.22034/GRD.2022.2599.

Received:

February 21, 2021

Accepted:

January 23, 2022

Keywords:

Good governance, Rural management, Social empowerment, Rural areas, Esfarayen County

Abstract

Empowering the villagers is one of the important concerns of the officials and planners of rural affairs. The role of rural managers in this regard can be very significant and effective. The purpose of this study is to investigate the effects of good governance on the social empowerment of villagers in the rural areas of Esfarayen. The present research is applied in terms of purpose and descriptive-survey in terms of method. The statistical population of the study consists of the heads of the rural households in Esfarayen. According to the 2016 census, the city of Esfarayen had a population of 62977 people equal to 17881 households. Using Cochran's formula, 376 heads of households were randomly selected as the sample size. One-sample t-test, Pearson correlation coefficient and multivariate regression analysis were used to analyze the research findings. The results of the one-sample t-test showed that the social trust index with an average of 3.122 had the highest average but the equality index with an average of 2.745 had the lowest average among the indicators of good governance. In general, good rural governance with an average of 2.889 is lower than the desired situation. To examine the status of social empowerment indicators, the results of the one-sample t-test showed that the social cohesion index with an average of 3.132 had the highest, while the quality of life index with an average of 2.868 had the lowest average. In total, social empowerment with an average of 3.041 was evaluated as being in a favorable situation. The results of the regression analysis showed that good rural governance had the greatest impact on the quality of life with a beta coefficient of 0.352 and the lowest impact on the social responsibility of villagers with a beta coefficient of 0.081. Also, the effects of good governance on the social participation variable with a beta coefficient of 0.294, the social cohesion variable with a beta coefficient of 0.257, the social skills and knowledge variable with a beta coefficient of 0.212, and the social interaction variable with a beta coefficient of 0.106 were significant.

Extended Abstract

1. Introduction

Over the decades, rural areas around the world have faced challenges such as declining economic activities, restructuring traditional agricultural industries, aging populations, migrating young people abroad for higher education, and declining the quality of life in small towns and villages. One area that can dramatically improve the development is the provision of public services and rural governance. The good rural governance is one of

* **Corresponding Author:** Masoumeh Khaledi

Address: Geography and Rural Planning Department, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran **Email:** Masoumehkhaledi518@gmail.com

the newest and most popular approaches in the field of sustainable management of rural development. Based on the three main pillars of government, the private sector and civil society, this approach emphasizes the active and effective presence of these pillars in terms of participation, transparency, accountability, legitimacy, justice, efficiency and effectiveness, accountability, consensus and human development. Good governance involves consolidating the legal authority and power of the state in an effort to place all structures in the matrix of peace, security and stability, thus leading to political, social and economic prosperity.

2. Research Methodology

The present research is applied in terms of the purpose and descriptive-survey in terms of the method. The statistical population of the study consists of the heads of the rural households in Esfarayen. According to the 2016 census, Esfarayen city had a population of 62977 people equal to 17881 households. Using Cochran's formula, 376 heads of households were selected as the sample size. Considering that Esfarayen County has 95 villages with more than 20 households and due to the large number of villages, two villages from each set of villages were selected as sample villages, thus a total of 14 villages were selected as the statistical population. The main tool for collecting the data was a researcher-made questionnaire. After a complete review by professors and experts, its weaknesses were eliminated and its validity was finally approved by the professors. Also, to evaluate the reliability of the questionnaire and the studied indicators, Cronbach's alpha test was used. The alpha value of the whole questionnaire was equal to 0.81, which indicates that the questionnaire has a good ability to measure the indicators. In this study, according to the independent variable (good rural governance) and the dependent variable (rural empowerment), the variables of good governance and social empowerment of the villagers were selected. One-sample t-test, Pearson correlation coefficient and multivariate regression analysis were used to analyze the research findings. The GIS software was also used to draw the corresponding maps.

3. Results and discussion

In the first place, the descriptive findings and then the inferential findings are examined. According to the results of the descriptive findings, 263 people, equivalent to 70% of the respondents, were men and 113 people, equivalent to 30% of the respondents, were women. Also, 298 people, equivalent to 79%, were married, and 78 respondents, equivalent to 21% of the frequency, were single. In terms of education, the highest frequency of 26% belonged to the diploma holders, and the lowest percentage of 14% was related to the master's degree group and higher. In terms of age, the highest percentage of 35% was for the age group of 41 to 50 years, and the lowest percentage of 12% belonged to the age group of 20 to 30 years. In terms of occupation, 41% of the respondents were in the occupational group of farmers with the highest percentage, and the lowest percentage of 9% was related to the retired.

4. Conclusion

The results showed that good rural governance in the studied villages is in an unfavorable situation; among the seven dimensions of governance examined, only social trust was in a good situation, and the dimensions of participation, performance, equality, responsiveness, social awareness and socio-economic status were at a disadvantage. The results indicate that rural managers take appropriate measures in the field of rural participation by attracting more participation of the deprived, attracting rural investors, resolving local disputes, solving rural problems and issues, properly following rural performance results, creating opportunities for women, starting special programs to do justice in Dehyari, having transparency in informing contracts, announcing programs, performances and costs to the public, making Dehyari respond to the demands of the villagers, making the Dehyari officials fulfill their promises, having fair behavior toward the villagers, settling financial problems at the village level, and providing adequate welfare facilities at the village level. The villagers are not satisfied with the performance of the village managers in this regard. In the study of social empowerment in the villages of Esfarayen County, the results showed that the villagers have a very low level of empowerment in the field of quality of life, skills and social knowledge, social interactions, social participation, social cohesion and social

responsibility. However, they have good capabilities. In general, the social empowerment of the villagers has been assessed as favorable. Pearson's correlation coefficient was used to examine the relationship between good governance and social empowerment. The test results showed that there is a significant relationship between the two variables. Also, the results of multivariate regression analysis showed that good rural governance has the greatest impact on the quality of life of villagers and the least impact on social responsibility. The impacts of good governance on social participation, social cohesion, social skills and knowledge, and social interaction are also significant. Therefore, according to the results, the good performance of managers can lead to social empowerment of villagers, and their poor performance would have negative effects on the social empowerment of villagers.

بررسی اثرگذاری حکمروایی خوب بر توانمندسازی اجتماعی روستاییان (مطالعه موردی: شهرستان اسفراین)

محمدجواد صفایی^۱، معصومه خالدی^{۲*}، جابرخالدی^۳

^۱ استادیار برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.

^۲ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی مدیریت توسعه پایدار، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.

^۳ کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی مدیریت توسعه پایدار، دانشگاه علوم تحقیقات، تهران ایران.

10.22034/GRD.2022.2599

چکیده

توانمندسازی کردن روستاییان یکی از دغدغه‌های مهم مسولین و برنامه‌ریزان امر روستایی است که نقش مدیران روستایی در این راستا می‌تواند بسیار چشمگیر و تاثیرگذار باشد. هدف این پژوهش بررسی اثرگذاری حکمروایی خوب بر توانمندسازی اجتماعی روستاییان در روستاهای شهرستان اسفراین است. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را سرپرستان خانوارهای روستایی شهرستان اسفراین تشکیل داده است. شهرستان اسفراین براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد ۱۲۰۵۱۳ نفر برابر با ۳۶۵۱۹ خانوار جمعیت داشته است که ۶۲۹۷۷ نفر برابر با ۱۷۸۸۱ خانوار در روستاها سکونت دارند. با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۷۶ سرپرست خانوار به صورت تصادفی به عنوان حجم نمونه انتخاب شده است. جهت تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش از آزمون تی تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد شاخص اعتماد اجتماعی با میانگین ۳/۱۲۲ بالاترین میانگین و شاخص برابری با میانگین ۲/۷۴۵ کم‌ترین میانگین را در میان شاخص‌های حکمروایی خوب به خود اختصاص داده‌اند. در مجموع حکمروایی خوب روستایی با میانگین ۲/۸۸۹ پایین‌تر از وضعیت مطلوب ارزیابی شده است. در بررسی وضعیت شاخص‌های توانمندسازی اجتماعی نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد شاخص انسجام اجتماعی با میانگین ۳/۱۳۲ بیشترین و شاخص کیفیت زندگی با میانگین ۲/۸۶۸ کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند. در مجموع توانمندسازی اجتماعی با میانگین ۳/۰۴۱ در وضعیت مطلوب ارزیابی شده است. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که حکمروایی خوب روستایی بیشترین تأثیر را با مقدار ضریب بتای ۰/۳۵۲ بر کیفیت زندگی و کمترین تأثیر را با مقدار ضریب بتای ۰/۰۸۱ بر مسولیت‌پذیری اجتماعی روستاییان داشته است. همچنین میزان تأثیر حکمروایی خوب بر متغیر مشارکت اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۹۴، متغیر انسجام اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۵۷، متغیر مهارت و دانش اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۱۲ و متغیر تعامل اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۱۰۶ معنادار است.

تاریخ دریافت:

۳ اسفند ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش:

۳ بهمن ۱۴۰۰

کلیدواژه‌ها:

حکمروایی خوب، مدیریت روستایی، توانمندسازی اجتماعی، مناطق روستایی، شهرستان اسفراین

۱ مقدمه

در طول تاریخ، مناطق روستایی در سراسر جهان با چالش‌هایی از قبیل کاهش فعالیت اقتصادی، تجدید ساختار صنایع سنتی کشاورزی، پیر شدن جمعیت و مهاجرت جوانان به خارج برای تحصیلات بالاتر، عدم توسعه روستایی و کاهش کیفیت زندگی روستاییان مواجه بوده‌است (لثو و همکاران، ۲۰۲۰: ۱۷۷). یکی از زمینه‌هایی که می‌تواند به طور چشمگیری نتایج توسعه را بهبود بخشد، ارائه خدمات عمومی و حکمروایی روستایی است (کوسک و وانچکون، ۲۰۲۰: ۱). رویکرد حکمروایی خوب روستایی از جمله جدیدترین و پرطرفدارترین رویکردهایی است که در زمینه مدیریت پایدار توسعه روستایی مطرح شده است.

این رویکرد با تکیه بر سه رکن اصلی دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی به حضور فعال و اثرگذار این ارکان در سایه مشارکت، شفافیت، پاسخگویی، قانونمندی، عدالت، کارایی و اثربخشی، مسولیت‌پذیری، اجماع‌گرایی و توسعه انسانی تأکید دارد (رحمانی فضلی و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۳۴). حکمروایی خوب شامل تحکیم اقتدار قانونی و قدرت دولتی در تلاش برای قرار دادن همه ساختارها در ابزاری است که

*نویسنده مسئول: معصومه خالدی

آدرس: کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی مدیریت توسعه پایدار، ایمیل: Masoumehkhaleidi518@gmail.com

دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.

صلح، امنیت و ثبات را امکان پذیر می‌کند - بنابراین منجر به شکوفایی سیاسی - اجتماعی و اقتصادی می‌شود (جاجا، ۲۰۱۴: ۲۵۱۵۳). حکمروایی خوب یک مفهوم هنجاری است که به مدیریت صحیح کالاهای عمومی در شرایط تصمیم‌گیری مدرن دموکراتیک، مبتنی بر احترام به حقوق و آزادی‌های اساسی فعالان اقتصادی تاکید دارد (کلوشچاک و همکاران، ۲۰۱۸: ۲۹).

تأثیرات حکمروایی خوب روستایی می‌تواند منجر به توسعه روستایی و در نهایت توسعه پایدار روستایی شود. راهبرد جدید مدیریت روستایی باید سمت و سوی مشارکتی داشته باشد و به این نکته مهم توجه کند که دستیابی به توسعه پایدار، منوط به افزایش ظرفیت‌ها در تمام امور است. جامعه‌ای توسعه‌یافته‌تر خواهد بود که بر سرنوشت خود تسلط بیشتری داشته باشد؛ در غیر این صورت، اگر جامعه‌ای به سطحی از رشد اقتصادی - اجتماعی برسد، اما قدرت اختیار و انتخاب از آن سلب شود، تنها مرحله‌ای از رشد را طی کرده، ولی فاقد توسعه است (پازکی و همکاران، ۱۳۹۹: ۹۴).

برخوردار بودن روستاها از حکمروایی خوب و مدیریت قوی می‌تواند روستاییان را در زمینه‌های مختلف به توانمندسازی برساند که توانمندسازی اجتماعی یکی از این موارد است. توانمندسازی اجتماعی فرایندی است که در آن مردم با هم کار می‌کنند تا اتفاقات جامعه خود را با داشتن قدرت و نفوذ بیشتر، بیش از آنچه که برای آن‌ها با اهمیت است تغییر دهند. تشکیل و توسعه جامعه دموکراتیک، گروه‌های فراگیر و صالح عناصر کلیدی برای توانمندسازی اجتماعی هستند (خسروشاهی، ۱۳۹۸: ۵۲). پی‌بردن به تأثیرات حکمروایی خوب بر توانمندسازی روستاییان می‌تواند نقش مهمی برای طرح راهکارها در جهت توسعه این فعالیت و ارتقای توانمندسازی اجتماعی در نواحی روستایی به شمار آید. این موضوع از آن حیث مورد اهمیت واقع می‌شود که بعضی از محققان، توسعه را معادل مشارکت می‌دانند و معتقدند که مشارکت روستاییان در همه امور روستا می‌تواند منجر به توسعه پایدار روستایی گردد؛ و معتقدند افرادی می‌توانند در امور مختلف جامعه مشارکت داشته باشند که به لحاظ اجتماعی ظرفیت، قابلیت و توانمندی لازم را نیز دارا باشند. از همین رو توانمندسازی اجتماعی روستایی بدین جهت اهمیت پیدا می‌کند که از آن به منزله راهبردی جدید در توسعه یاد می‌شود و امید بر آن است که با به کارگیری مؤثر آن، توسعه متعادل و پایدار حاصل گردد (ساریان و ملکی، ۱۳۹۳: ۲۸۱).

بنابراین مدیریت روستایی با ارائه برنامه‌های منظم و تخصیص در زمینه راه‌اندازی کسب و کارهای کوچک، هدایت سرمایه روستاییان به سمت تولید و ایجاد اشتغال، پیگیری مشکلات روستاییان در مرکز استان و وزارتخانه‌ها و رفع محدودیت‌های اداری روستاییان می‌تواند نقش موثری در توانمندسازی اجتماعی روستاییان ایفا کند که در قالب حکمروایی خوب روستایی نمود پیدا می‌کند. روستاهای شهرستان اسفراین با وجود پتانسیل‌های فراوان در زمینه‌های مختلف اجتماعی همچون تعاون و همکاری مردم در برنامه‌های فرهنگی - مذهبی، در ساخت مسجد، مدرسه و کارهای عامل‌المنفعه، میزان بالای باسوادی، داشتن خیرین در زمینه بهداشت و درمان و غیره از رفاه پایین و کیفیت زندگی نامطلوب، عدم مشارکت در مسایل مربوط به روستا، مشکلات آموزشی همچون دسترسی نداشتن به کتابخانه عمومی، خدمات آموزشی و غیره و همچنین امید به زندگی پایین و غیره سبب شده تا از این روستاها از توانمندی مناسب به خصوص در زمینه اجتماعی برخوردار نباشند. این پژوهش در پی پاسخ به این سؤال است که حکمروایی خوب تا چه اندازه می‌تواند در توانمندسازی اجتماعی روستاییان شهرستان اسفراین تأثیرگذار باشد؟

۲ مبانی نظری

واژه انگلیسی Empower در لغتنامه آکسفورد معنی قدرتمند شدن، مجوز دادن، قدرت بخشیدن و توانمند شدن معنا می‌دهد، این واژه در اصطلاح، در برگیرنده قدرت و آزادی عمل بخشیدن برای اداره خود است و در مفهوم سازمانی به معنای تغییر در فرهنگ و شهامت در ایجاد و هدایت یک محیط سازمانی است. به بیان دیگر توانمندسازی به معنای طراحی ساختار سازمان است، به نحوی که در آن افراد ضمن کنترل خود، آمادگی پذیرش مسئولیت‌های بیشتری را نیز داشته باشند (خسروشاهی، ۱۳۹۸: ۴۴). در ادبیات توسعه، توانمندسازی به عنوان یکی از مهم‌ترین راه‌های دست‌یافتن به توسعه پایدار است، به نحوی که دستیابی به آن برای همه اقشار جامعه به خصوص قشر ضعیف امکان‌پذیر باشد (زندیه و همکاران، ۱۳۹۹: ۷۰).

توانمندسازی از مؤلفه‌های جدید توسعه و از عناصر اصلی در بازنگری مفهوم آن است. توانمندسازی به معنای ایجاد قدرت قانونی، یا به سخن دیگر سرمایه‌گذاری به منظور تقویت قدرت قانونی برای توانمندسازی و تفویض اختیار به مردم است. دلالت مستقیم توانمندسازی مقابله با عوامل بی‌قدرتی است. این بی‌قدرتی نه تنها به ایجاد فقر منجر می‌شود، بلکه محصول اصلی و مستقیم آن است (فلاحی فر، ۱۳۹۵: ۱۷). توانمندسازی فرایند توسعه است، فرایندی که باعث افزایش توان کارکنان برای حل مشکل ارتقای بینش سیاسی و اجتماعی کارکنان می‌شود و آنان را قادر می‌سازد تا عوامل محیطی را شناسایی کنند و تحت کنترل خود درآورند (بیانی، ۱۳۹۴: ۱۶).

از این رو توانمندسازی روستایی محصول دسترسی افراد به عواملی همچون اطلاعات، سرمایه شبکه‌ای از اعتماد در روابط اقتصادی و مهارت در تصمیم‌گیری است به‌طوریکه اقتصاد روستایی دربرگیرنده فضایی از روابط و شیوه‌های تولید است که کنترل‌کننده اصول زیربنایی اقتصاد یعنی تولید، توزیع و مصرف می‌باشد، زمانی نظام اقتصادی سکونتگاه‌های روستایی از بهره‌وری و کارایی لازم برخوردار می‌شود که دسترسی به منابع و امکانات جهت ارتقای ظرفیت شفاهی، تسهیل مبادلات، توسعه زیرساخت‌ها و مهارت در تصمیم‌گیری

فراهم باشد. پیش-نیاز دستیابی به این امر توزیع متعادل منابع و عوامل قدرت در سطح جوامع روستایی است. به گونه‌ای که فرصت دسترسی همگان به الزامات توسعه اقتصادی یعنی اطلاعات، سرمایه، مهارت و اعتماد در روابط میسرگردد (دادی، ۱۳۹۵: ۲۶).

یکی از مهمترین ابعاد توانمندسازی، توانمندسازی اجتماعی است. توانمندسازی اجتماعی فرایندی است که در آن مردم با هم کار می‌کنند تا اتفاقات جامعه خود را با داشتن قدرت و نفوذ بیشتر، بیش از آنچه که برای آن‌ها با اهمیت است تغییر دهند. تشکیل و توسعه جامعه دموکراتیک، گروه‌های فراگیر و صالح عناصر کلیدی برای توانمندسازی اجتماعی هستند. پژوهش‌های انجام شده نشان می‌دهند که زنان سرپرست خانوار در کارهای مشارکتی بیش از مردان همدلی و مداخله دارند و همچنین روحیه تعاون و همکاری بیشتری دارند. بنابراین با ایجاد محیط مساعدی برای انجام فعالیت‌های مشارکتی و گروهی می‌توان این زنان را از پبله‌های محدودیت اجتماعی بیرون کشید (گنج خانی، ۱۳۹۴: ۳۱).

توانمندسازی گاهی به عنوان اکتساب مهارت‌هایی که شهروندان را قادر می‌سازد تا در موقعیت‌های مختلف کنترل بیشتری داشته باشند تعریف می‌شود؛ از این منظر توانمندسازی ظرفیت مشارکت و احساس خود اثر بخشی در شهروندان ایجاد می‌نماید. این مفهوم از توانمندسازی ظرفیت دیدگاه مجموع مثبت به قدرت دارد و فرض می‌نماید هر شهروندی در جامعه دارای قدرت است (شهرکی، ۱۳۹۳: ۱۹). توانمندسازی اجتماعی از مباحثی چون تمرکززدایی و خصوصی سازی وارد ادبیات برنامه ریزی شده است که با توجه به جنبه مشارکتی آن، مشارکت مردم بمنزله اصل عملیاتی و بنیادین تمام برنامه‌های توسعه بوده و مردم در همه فرآیندهای آن بعنوان محور و حتی طراح طرح‌های توسعه مدنظر است (باختر، ۱۳۹۳: ۶).

توانمندسازی اجتماعی دارای اهدافی همچون افزایش سطح اعتماد و باور جامعه محلی به خود در رفع مشکلات محلی، سازمان یافتن جامعه محلی، افزایش دانش و مهارت و قابلیت اجتماع محور محلی درباره نیازسنجی و اولویت‌بندی و افزایش دانش و مهارت و قابلیت نهاد اجتماع محور محلی درباره تعریف، اجرا و ارزیابی اقدامات و طرح‌های مداخله‌ای می‌باشد (گنجلو و سعیدی‌فر، ۱۳۹۸: ۴۸۵). نظریات متفاوتی در مورد توانمندسازی وجود دارد که از جمله اسپریت، عوامل مؤثر بر توانمندسازی فردی را مواردی نظیر تحصیلات، سابقه کار و سن می‌داند و عوامل مؤثر بر توانمندسازی گروهی و اجتماعی را مواردی چون شرکت در جلسات و تشکله‌ها، بهرمندی از آموزش، دسترسی به منابع و امکانات، دسترسی به اطلاعات، حمایت اجتماعی، سیاسی، ارتباطات و جو مشارکتی محیط کار اعلام کرده است (دیمیتریادز و کوفیدو، ۲۰۱۶: ۳۶).

گزارش بانک جهانی چهار عامل ارتباط با دیگران، دسترسی به اطلاعات، مسئولیت‌پذیری و رضایت شغلی و گسترش تشکلهای خودجوش در جوامع محلی را عوامل اساسی توانمندسازی می‌داند. از نظر هوبنر نیز برخورداری فرد از آموزش، دسترسی به اطلاعات و امکانات، توانایی انجام کارهای فردی و برقراری ارتباط اجتماعی به شیوه مناسب، بر توانمندی مؤثرند. همچنین ویژگی‌های فردی، ساختار، شغل و بهرمندی از آموزش از عوامل توانمندسازی هستند (خسروشاهی، ۱۳۹۸: ۵۴).

حکمرانی خوب یک مفهوم هنجاری است که به مدیریت صحیح کالاهای عمومی در شرایط تصمیم‌گیری مدرن دموکراتیک، مبتنی بر احترام به حقوق و آزادی‌های اساسی فعالان اقتصادی تاکید دارد (کوشاچک و همکاران، ۲۰۱۸: ۲۹). حکمرانی روستایی، رویکردی در مقابل حکومت روستایی در نظام اداره و کنترل امور روستایی محسوب می‌شود و فرایندی است که بر اساس کنش متقابل میان سازمان‌ها و تشکلهای جامعه مدنی و بخش خصوصی شکل می‌گیرد (شریف زاده و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰۹). حکمرانی روستایی عبارت است از فرآیند تأثیرگذاری همه ارکان دخیل روستایی بر مدیریت روستایی، با تمام سازوکارهایی که با آن‌ها بتوان به سوی تعالی و پیشرفت روستا و مردم روستایی حرکت کرد. حکمرانی خوب روستایی، شیوه‌ای مدیریتی است که اگر براساس اصول علمی و اعتماد متقابل تدوین و اجرا شود، اهرمی مناسب برای تضمین پایداری منابع و معیشت جوامع محلی، ساماندهی جوامع، اقتصاد، محیط‌های روستایی و توزیع قدرت در نواحی روستایی خواهد بود (پازکی و همکاران، ۱۳۹۹: ۹۸).

مروری بر ادبیات مربوط به حکمرانی خوب روستایی نشان می‌دهد که رویکرد خوب حکمرانی روستایی یکی از جدیدترین و محبوب‌ترین رویکردها در زمینه مدیریت توسعه پایدار روستایی است. این رویکرد با تکیه بر ستون اصلی دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی بر حضور فعال و مؤثر این نهاد در سایه مشارکت، پاسخگویی، حاکمیت قانون، کارایی و اثربخشی، مسئولیت، اجماع و نظارت بر توسعه انسانی تاکید می‌کند (حیدری ساریان، ۱۳۹۸). از نظر دربان استانه و رضوانی عوامل مؤثر بر حاکمیت روستایی به عوامل داخلی و خارجی تقسیم می‌شوند. عوامل داخلی شامل خصوصیات سازمانی مدیریت محلی و عامل نیروی انسانی مدیریت محلی و عوامل خارجی شامل محیط اجتماعی و فرهنگی، محیط اقتصادی و موقعیت مکانی است (خوش‌فر و همکاران، ۱۳۹۸). روشن است که خروجی حکمرانی خوب، تحقق عدالت اجتماعی، امنیت و نظم اجتماعی، آزادی و رفاه اجتماعی و زیست‌پذیری کلی مناطق است. از طرف دیگر، در مدل حکمرانی خوب است که مردم روستا بتوانند در مورد سرنوشت خود تصمیم بگیرند (مؤمنی و همکاران، ۱۳۹۹).

قادرمرزی و همکاران، (۱۳۹۷)، در تحلیلی بر تأثیر حکمرانی خوب در بهبود کیفیت زندگی روستایی در شهرستان دهگلان پرداختند. نتایج بررسی ضریب توسعه یافتگی روستاهای مورد مطالعه در شاخص‌های کیفیت زندگی بر اساس حکمرانی خوب، نشان داد که از میان روستاهای مورد بررسی، روستای بلدستی در وضعیت مطلوب و روستای عباس‌جوب در وضعیت نامطلوب قرار دارد و روستاهای (تیلکو، سعید آباد، سراب، نیاز، گدمیران، ده رشید، مبارک‌آباد، قشلاق خداکرم، قادرمز، آرزند، آباریک، کاکه چوب، تروال، سرواله)، در وضعیت

نسبتاً مطلوب جای گرفته‌اند. همچنین نتایج تجزیه و تحلیل آزمون همبستگی در رابطه با بررسی رابطه بین حکمروایی خوب و کیفیت زندگی روستاییان، دلالت بر معناداری بین شاخصهای حکمروایی خوب با مؤلفه کیفیت زندگی با سطح معناداری ۰/۰۰۰۰ است.

حیدری ساریان (۱۳۹۸) به ارزیابی الگوی مدیریت محلی روستایی مبتنی بر شاخصهای حکمروایی خوب در روستاهای شهرستان مشگین شهر پرداخت و به این نتیجه رسید که شاخصهای مشارکت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری از کارکرد بیشتری در شکلگیری الگوی مطلوب مدیریت محلی روستایی شهرستان مشگین شهر تأثیر دارد و مدیریت محلی روستایی شهرستان مشگین شهر از لحاظ شاخصهای حکمروایی مطلوب روستایی در وضعیت خوبی قرار دارد. افزون بر این، مطابق یافته‌های پژوهش، همه شاخصهای حکمروایی خوب در مناطق روستایی شهرستان مشگین شهر در وضعیت مطلوبی قرار دارند. جعفری و همکاران، (۱۳۹۸)، به ارزیابی اثرات سرمایه اجتماعی بر حکمروایی در مناطق روستایی شهرستان زنجان پرداختند و چنین نتیجه گرفتند که بین سرمایه اجتماعی و حکمروایی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین از بین شاخصهای سرمایه اجتماعی، اعتماد دارای بیشترین تأثیر بر حکمروایی و انسجام دارای کمترین تأثیر است. پارژی و همکاران، (۱۳۹۹)، به تحلیل نقش مدیریت مبتنی بر حکمروایی خوب در توسعه پایدار روستایی در شهرستان پاکدشت پرداختند و چنین نتیجه گرفتند که سطح حکمروایی و پایداری روستاها در سطح مطلوب بود و رابطه معناداری بین حکمروایی خوب و پایداری روستایی وجود داشت.

مؤمنی و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی اثرات حکمروایی خوب بر زیست‌پذیری سکونتگاه‌های پیراشهری در دهستان آدران پرداختند و چنین نتیجه گرفتند که رابطه قوی بین تمام شاخصهای حکمروایی خوب و زیست‌پذیری برقرار است. در این بین متغیرهای عدالت محوری، مسئولیت‌پذیری، قانون‌محوری به ترتیب دارای بیشترین رابطه و متغیر شفافیت دارای کمترین رابطه با زیست‌پذیری بودند. می‌توان اینگونه عنوان کرد رعایت عدالت از جانب مدیران محلی با استفاده از الگوی حکمروایی خوب باعث توزیع برابر امکانات و بهبود زیست‌پذیری و افزایش کیفیت زندگی هرچه بیشتر در مناطق روستاهای پیراشهری منطقه مورد مطالعه شده است. شفافیت باید نزد مدیران افزایش پیدا کند و مردم در جریان طرحها و تخصیص بودجه قرار داده شوند.

ستیا و تاندون^۱ (۲۰۱۷) در بررسی توانمندسازی زنان به عنوان چالشی کلیدی برای هندوستان به این نتیجه رسیدند که توانمندسازی زنان چالشی کلیدی برای دولتمردان هندوستان می‌باشد به نحوی که فعالیت‌های متعددی توسط سازمان‌های خصوصی و دولتی برای این هدف صورت گرفته است. گدو^۲ (۲۰۱۸) در بررسی مطالعه خود که توانمندسازی اجتماعی روستاییان را مورد بررسی قرار داده بود به این نتیجه رسید که بین توانمندسازی، گرایش‌های مذهبی و دین داری با وفاق اجتماعی روستاییان رابطه معناداری برقرار است.

بررسی مطالعات مختلف گذشته نشان می‌دهد که تاکنون پژوهشی که به طور مستقیم به بررسی اثرگذاری حکمروایی خوب بر توانمندسازی اجتماعی روستاییان پردازد انجام نشده است و این موضوع از این حیث تازگی دارد.

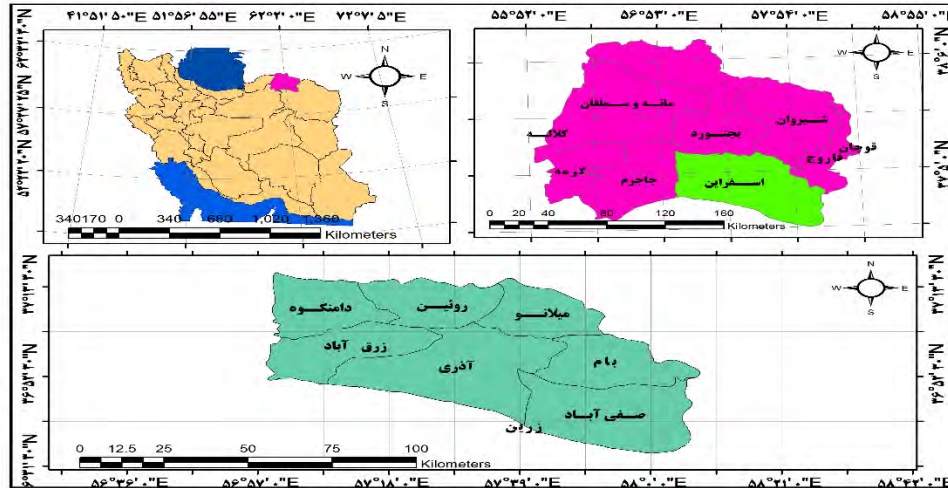
۲,۱ معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان اسفراین یکی از شهرستان‌های استان خراسان شمالی در جنوب شرقی این استان واقع شده است. این شهرستان با وسعت بیش از ۵۰۰۰ کیلومتر مربع، در عرض ۳۷ درجه و ۳۳ دقیقه و ۷ ثانیه شمالی و طول ۵۷ درجه و ۵۰ دقیقه و ۲۷ ثانیه شرقی قرار دارد. این شهرستان از جنوب و جنوب غربی با شهرستان‌های جویین و جغتای، از شرق با خوشاب و سبزوار و از غرب با بجنورد و شیروان همسایه است. ارتفاع شهرستان اسفراین از سطح دریا در بلندترین نقاط قله شاه جهان ۳۰۳۲ متر و در پست‌ترین نقطه حدود هزار متر می‌باشد.

اسفراین در حاشیه جنوبی کوه‌های آلاداغ که خود در امتداد شرقی رشته کوه البرز قرار دارد و در قسمت جنوبی به ارتفاعات جغتای می‌پیوندد. مرکز شهرستان اسفراین شهر اسفراین و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۲۶۰ متر است. این شهرستان براساس آخرین سرشماری نفوس و مسکن دارای ۱۲۷۰۱۲ نفر جمعیت معادل با ۳۵۹۵۲ خانوار بوده است. از جمعیت شهرستان تعداد ۶۲۹۷۷ نفر برابر با ۱۷۸۸۱ خانوار در نقاط روستایی شهرستان سکونت دارند. شهرستان اسفراین دارای ۲ بخش، ۷ دهستان و ۱۵۷ روستای قابل سکونت است (مرکزآمار ایران، ۱۳۹۵).

¹ - Satia and tendons

² - Gaduh

شکل ۱- موقعیت سیاسی منطقه مورد مطالعه

۳ روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه اجرا توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را سرپرستان خانوارهای روستایی شهرستان اسفراین تشکیل داده است. شهرستان اسفراین براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد ۶۲۹۷۷ نفر برابر با ۱۷۸۸۱ خانوار جمعیت داشته است. با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۷۶ سرپرست خانوار به عنوان حجم نمونه انتخاب شده است. با توجه به این که شهرستان اسفراین ۹۵ روستای بالای ۲۰ خانوار دارد و به دلیل زیاد بودن روستاها از هر دهستان تعداد ۲ روستا به عنوان روستاهای نمونه انتخاب شدند که در مجموع ۱۴ روستا به عنوان جامعه آماری انتخاب شد (جدول ۱).

جدول ۱- روستاهای نمونه و تعداد پرسشنامه هر روستا

روستا	جمعیت	تعداد خانوار	تعداد پرسشنامه
گرانی	۶۶۱	۲۱۸	۳۰
قهرمان آباد	۳۲۳	۱۰۰	۲۴
خالد آباد	۱۰۰۶	۲۹۲	۵۳
فیروزیه	۱۵۸	۴۴	۱۴
کلاته شور	۱۱۹	۳۸	۱۱
رزق آباد	۶۶۴	۲۲۵	۳۴
محمودی	۹۲۲	۲۹۲	۵۱
باغی	۲۶۳	۲۴	۲۶
سرچشمه	۲۵۰	۸۱	۲۵
میدر	۱۷۳	۴۳	۱۲
فتح آباد	۱۵۱	۵۴	۱۳
نوده بام	۸۲۵	۳۲۲	۳۹
اسفید	۶۲۵	۱۹۷	۲۸
قنبر باغی	۷۰۴	۲۴	۳۵
کل	۶۸۴۴	۱۹۵۴	۳۷۶

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵ و محاسبات نگارنده، ۱۳۹۹

ابزار اصلی جمع آوری اطلاعات در این پژوهش دو پرسشنامه محقق ساخته است که پس از بررسی‌های کامل توسط اساتید و کارشناسان مربوط نقاط ضعف آن برطرف گردید و روایی آن سرانجام توسط اساتید مورد تأیید واقع شد. همچنین جهت پایایی پرسشنامه و شاخص‌های مورد بررسی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است (جدول ۲) که میزان آلفای به دست آمده تمام پرسشنامه برابر با ۰/۸۱ بوده است که نشان دهنده این است که پرسشنامه از قابلیت مناسبی جهت سنجش شاخص‌ها برخوردار است. در این پژوهش با توجه به متغیر مستقل (حکمروایی خوب روستایی) و متغیر وابسته (توانمندسازی روستایی) از متغیرهای حکمروایی خوب و متغیرهای توانمندسازی اجتماعی روستاییان استفاده شده است (جدول ۳). لازم به ذکر است که دو پرسشنامه در این مطالعه استفاده شده است. در پرسشنامه اول به بررسی وضعیت حکمروایی خوب و توانمندسازی پرداخته شده است و در پرسشنامه دوم به بررسی اثرگذاری

حکمروایی خوب بر توانمندسازی اجتماعی روستاییان پرداخته شده است. جهت تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش از آزمون تی تک نمونه‌ای و تحلیل رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. همچنین جهت ترسیم نقشه از نرم افزار GIS استفاده شده است.

جدول ۲- مقدار آلفای کرونیخ به دست آمده مولفه‌ها و کل پرسشنامه

مؤلفه	مقدار کرونیخ
حکمروایی خوب روستایی	۰/۸۳
توانمندسازی اجتماعی	۰/۷۹
کل پرسشنامه	۰/۸۱

منبع: نتایج تحقیق، ۱۳۹۹

جدول ۳- شاخص‌ها و گویه‌های پژوهش

مؤلفه	شاخص	گویه‌ها
حکمروایی روستایی	مشارکت	نظر خواهی از روستاییان، مشورت با روستاییان در تنظیم برنامه‌های دهیاری، نشست های مشورتی عمومی، مشارکت روستاییان در تنظیم سند چشم انداز، کمک‌های روستاییان در اجرای پروژه های عمرانی، توجه دهیاری‌ها به نظرات روستاییان، اقدامات معین مبنی بر مشارکت بیشتر محرومان، جلب نظر سرمایه گذاران روستایی، مشارکت زنان روستایی، اطلاع رسانی به روستاییان
	عملکردی	رضایت از عملکرد دهیاری در حل اختلافات محلی، عملکرد دهیاری در حل مشکلات و مسائل روستا، عملکرد دهیاری در استفاده بهینه از امکانات و فرصت‌ها، آشنایی مناسب کارکنان دهیاری به وظایف خود، پیگیری مناسب نتایج عملکرد دهیاری، رسیدگی مناسب به تمام وظایف دهیاری توسط کارمندان
	برابری	ایجاد فرصت برای زنان توسط دهیاری، فرصت برابر در دسترسی به قدرت و عضویت در نهادهای روستا، ارائه خدمات دهیاری، تخفیف به بهای خدمات برای افراد تحت پوشش کمیته امداد و خیریه، وجود برنامه خاص مبنی بر اجرای عدالت در دهیاری، رفتار برابر دهیار با همه افشار و گروه‌های روستایی، آشنایی ساکنان به نقش‌ها و مسئولیت‌های خود به عنوان شهروند نسبت به کارکردهای دهیاری
	پاسخ گویی	شفافیت دهیاری در اطلاع رسانی قرار دادهای ساز و کار مناسب برای دریافت شکایات، حضور به موقع دهیار و کارکنان دهیاری، برخورد محترمانه دهیاری با روستاییان، انتشار و اعلام برنامه‌ها و عملکرد و هزینه‌ها برای عموم مردم، اطلاع رسانی به روستاییان درباره درآمد و مخارج دهیاری، پاسخ گویی دهیاری نسبت به خواسته‌های روستاییان، امکان ملاقات مستقیم روستاییان با دهیار
	اعتماد اجتماعی	تطابق میان گفتار و اعمال مسئولان، تظاهر مسئولین در زمینه اعتقادات و گرایش درونی، عمل مسئولین دهیاری به قول و وعده‌هایی که داده‌اند، احترام و ارزش مسئولین برای روستاییان و اظهارات آنها، جلب اعتماد روستاییان، رفتار منصفانه با روستاییان
توانمندسازی اجتماعی	آگاهی اجتماعی	سطح سواد در روستا، تعداد افراد تحصیل کرده ماندگار در روستا، تعداد کلاس‌های درسی در سطح روستا، اطلاع رسانی دهیاری‌ها در سطح روستا، اطلاع کامل روستاییان از حقوق خود در ارتباط با دهیاری، آگاهی اجتماعی مناسب روستاییان از شرایط خود
	وضعیت اجتماعی-اقتصادی	مشکلات مالی در سطح روستا، سطح درآمد نامناسب روستاییان، میزان اشتغال در سطح روستا، امکانات رفاهی مناسب در سطح روستا، دسترسی به امکانات بهداشتی برای روستاییان، وضعیت مسکن روستاییان، اطلاع رسانی مناسب درارتباط با تعداد نفرات خانوار در روستا
	تعامل اجتماعی	رفت و آمد با مردم روستا، علاقه به مسافرت‌های دسته جمعی، تعامل با دیگر اهالی روستا، میزان تعامل با شورا و دهیاری، تعامل با نهادهای دولتی، میزان حضور در مسجد، میزان ارتباط با بسیج، میزان تعامل و عضویت در تعاونی و تعامل با مراکز حمایتی
	مشارکت اجتماعی	مشارکت در فعالیتهای کشاورزی، شرکت در مراسم مذهبی و محلی، مشارکت در تصمیمگیری برای ح مشکلات، مشارکت روستاییان در امور مالی روستا، مشارکت در امور عمرانی روستا، مشارکت مالی برای کمک به افراد نیازمند، همکاری همسایگان در کارهای تولیدی، شرکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی، همکاری روستاییان با دهیار و شورای روستا، مشارکت سیاسی روستاییان
	مهارت و دانش اجتماعی	شناخت و آگاهی از مسائل روستا، مهارت در انجام فعالیتهای مختلف اجتماعی، شناخت و معرفی جاذبه‌های گردشگری روستا، کسب مهارتهای لازم جهت انجام فعالیتهای اجتماعی، شرکت در دوره‌های آموزشی
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	انسجام اجتماعی	همدلی و یکرنگی با اهالی روستا، کنار گذاشتن بگویمگوهای جزئی با مردم روستا، حل اختلافات روستا به صورت کدخدامنشانه، میزان صمیمیت اهالی، میزان مراجعه به ریشسفیدان روستا به هنگام بروز مشکل، اختلاف عقاید اهالی، تمایل به حضور مکان‌های عمومی، میزان اعتماد به دیگر اهالی روستا
	کیفیت زندگی	برخورداربودن از واحد مسکونی با کیفیت، رضایت از محیط و محله سکونت خود، دسترسی بهخدمات تفریحی، دسترسی به خدمات بهداشتی و درمانی، بهره‌مند بودن از پوشش بیمه درمانی
		احساس وظیفه، احساس مسئولیت در قبال دیگر ساکنان روستا و منتظر دولت بودن در امور مربوط به روستا

منبع: حسام و همکاران، ۱۳۹۳؛ رحمانی فضلی و همکاران، ۱۳۹۴؛ رحمانی فضلی و همکاران، ۱۳۹۶؛ رکن‌الدین افنخاری و همکاران، ۱۳۹۱؛ قادرمربی و همکاران، ۱۳۹۶؛ کیانی سلمی و عباسیان، ۱۳۹۹؛ محمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ اصغری لقمجانی و همکاران، ۱۳۹۷؛ حیدری ساریان و ملکی، ۱۳۹۳

۴ یافته‌ها و بحث

در این بخش از تحقیق به بررسی و تجزیه و تحلیل یافته‌های حاصل از پرسشنامه پرداخته شده است. در بخش اول یافته‌های توصیفی و سپس یافته‌های استنباطی مورد بررسی قرار گرفته است.

یافته‌های توصیفی: برطبق نتایج به دست آمده از یافته‌های توصیفی تعداد ۲۶۳ نفر معادل با ۷۰ درصد از پاسخگویان را مردها و تعداد ۱۱۳ نفر معادل با ۳۰ درصد از پاسخگویان نیز زن‌ها تشکیل داده‌اند. تعداد ۲۹۸ نفر معادل با ۷۹ درصد از پاسخگویان متأهل و تعداد ۷۸ نفر از پاسخگویان معادل با ۲۱ درصد از فراوانی را مجردها تشکیل داده‌اند. از نظر میزان تحصیلات بیشترین درصد فراوانی با ۲۶ درصد مربوط به گروه تحصیلی دیپلم و کمترین درصد فراوانی مربوط به گروه تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر با ۱۴ درصد از فراوانی است. از نظر سن پاسخگویان بیشترین درصد فراوانی در گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال با ۳۵ درصد از فراوانی و کمترین درصد فراوانی با ۱۲ درصد در گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال بوده است. از نظر شغل ۴۱ درصد از پاسخگویان در گروه شغلی کشاورزان که بیشترین درصد فراوانی را تشکیل داده‌اند می‌باشد و کمترین درصد فراوانی نیز با ۹ درصد مربوط به بازنشستگان بوده است.

بررسی وضعیت مطلوب شاخص‌های حکروایی خوب روستایی: جهت بررسی وضعیت مطلوب شاخص‌های حکروایی خوب روستایی در روستاهای شهرستان اسفراین از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. در این آزمون میزان مطلوبیت میانگین ۳ در نظر گرفته شده است چنانچه سطح معناداری آزمون از سطح خطای ۵ درصد کوچکتر باشد و حد بالا و پایین هر دو منفی باشند و میانگین به دست آمده پایین‌تر از مقدار (۳) باشد وضعیت شاخص مورد نظر نامطلوب است و چنانچه سطح معناداری آزمون از سطح خطای ۵ درصد کوچکتر باشد و حد بالا و پایین هر دو مثبت باشند و میانگین به دست آمده از مقدار (۳) بزرگتر باشند وضعیت شاخص مورد نظر مطلوب است.

نتایج آزمون نشان می‌دهد که از میان شاخص‌های ۷ گانه حکروایی در روستاهای شهرستان اسفراین میانگین ۶ شاخص پایین‌تر از میانگین مطلوب (۳) و تنها میانگین ۱ شاخص بالاتر از میانگین مطلوب قرار دارند. از میان شاخص‌های مورد بررسی شاخص اعتماد اجتماعی با میانگین ۳/۱۲۲ بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است و شاخص برابری با میانگین ۲/۷۴۵ کمترین میانگین را در میان سایر شاخص‌ها به خود اختصاص داده است. همچنین شاخص مشارکت با میانگین ۲/۸۸۴، شاخص عملکردی با میانگین ۲/۹۰۱، شاخص پاسخ‌گویی با میانگین ۲/۸۸۱، شاخص آگاهی اجتماعی با میانگین ۲/۷۹۸ و شاخص وضعیت اجتماعی- اقتصادی با میانگین ۲/۸۹۳ با توجه به سطح معناداری که از سطح خطای ۵ درصد کوچکتر است و با توجه به حد بالا و حد پایین که هر دو منفی می‌باشند بنابراین در وضعیت نامطلوب می‌باشند. در مجموع حکروایی خوب روستایی با میانگین ۲/۸۸۹ با توجه به سطح معناداری و حد بالا و پایین منفی در وضعیت نامطلوب ارزیابی شده است. عدم نظر خواهی از روستاییان، عدم مشورت با روستاییان در تنظیم برنامه‌های دهیاری، نبود نشست‌های مشورتی عمومی، عدم مشارکت روستاییان در تنظیم سند چشم انداز، عدم توجه کافی دهیاری‌ها به نظرات روستاییان، نبود اقدامات معین مبنی بر مشارکت بیشتر محرومان، عدم جلب نظر سرمایه‌گذاران روستایی، عدم اطلاع رسانی به روستاییان، عدم رضایت از عملکرد دهیاری در حل اختلافات محلی، ضعف عملکرد دهیاری در حل مشکلات و مسائل روستا، ضعف عملکرد دهیاری در استفاده بهینه از امکانات و فرصتها، کمبود آشنایی مناسب کارکنان دهیاری به وظایف خود، عدم پیگیری مناسب کمبود فرصت برابر در دسترسی به قدرت و عضویت در نهادهای روستا، تبعیض در ارائه خدمات دهیاری، تخفیف به بهای خدمات برای افراد تحت پوشش کمیته امداد و خیریه، عدم وجود برنامه خاص مبنی بر اجرای عدالت در دهیاری، عدم رفتار برابر دهیار با همه افشار و گروه‌های روستایی، عدم آشنایی ساکنان به نقش‌ها و مسئولیت‌های خود به عنوان شهروند نسبت به کارکردهای دهیاری کمبود شفافیت دهیاری در اطلاع رسانی قرار دادها، کمبود ساز و کار مناسب برای دریافت شکایات، عدم حضور به موقع دهیار و کارکنان دهیاری، انتشار و اعلام برنامه‌ها و عملکرد و هزینه‌ها برای عموم مردم، کمبود اطلاع رسانی به روستاییان درباره درآمد و مخارج دهیاری، کمبود پاسخ‌گویی دهیاری نسبت به خواسته‌های روستاییان، تطابق میان گفتار و اعمال مسئولان، تظاهر مسئولین در زمینه اعتقادات و گرایش درونی، عمل مسئولین دهیاری به قول و وعده‌هایی که داده‌اند، احترام و ارزش مسئولین برای روستاییان و اظهارات آنها، جلب اعتماد روستاییان، رفتار منصفانه با روستاییان، مشکلات مالی در سطح روستا، سطح درآمد نامناسب روستاییان، میزان اشتغال در سطح روستا، امکانات رفاهی نامناسب در سطح روستا و وضعیت نامناسب مسکن روستاییان باعث عدم رضایت روستاییان از شاخص‌های حکروایی روستایی در روستاهای شهرستان اسفراین می‌باشند (جدول ۴).

جدول ۴- بررسی وضعیت شاخص‌های حکروایی خوب روستایی با آزمون تی تک نمونه‌ای در شهرستان اسفراین

Test value=3						شاخص	
ضریب اطمینان ۹۵ درصد		اختلاف میانگین	سطح معناداری	مقدار تی	انحراف معیار		میانگین
حدپایین	حدبالا						
--/۰.۷۷	--/۲۳۳	--/۱۱۶	/۰.۰۰۰	-۵/۶۲۸	۰/۸۳۳	۲/۸۸۴	مشارکت
--/۰.۵۴	--/۱۷۴	--/۰.۹۹	/۰.۰۰۰	-۵/۵۶۶	۰/۸۴۶	۲/۹۰۱	عملکردی

برابری	۲/۷۴۵	۰/۷۹۸	-۵/۴۵۸	۰/۰۰۰	-۰/۲۵۵	-۰/۳۶۴	-۰/۱۲۸
پاسخ گویی	۲/۸۸۱	۰/۸۳۰	-۵/۷۱۲	۰/۰۰۰	-۰/۱۱۹	-۰/۲۰۸	-۰/۰۷۷
اعتماد اجتماعی	۳/۱۲۲	۰/۹۸۵	۷/۴۱۳	۰/۰۰۰	۰/۱۲۲	۰/۰۸۳	۰/۲۴۶
آگاهی اجتماعی	۲/۷۹۸	۰/۸۰۳	-۵/۶۲۲	۰/۰۰۰	-۰/۱۹۷	-۰/۲۶۸	-۰/۱۰۵
وضعیت اجتماعی-اقتصادی	۲/۸۹۳	۰/۸۵۵	-۵/۶۶۴	۰/۰۰۱	-۰/۱۰۷	-۰/۱۸۴	-۰/۰۶۶
مجموع حکمروایی خوب	۲/۸۸۹	۰/۸۴۴	-۵/۶۲۵	۰/۰۰۰	-۰/۱۱۱	-۰/۰۷۷	-۰/۰۶۳

منبع: نتایج تحقیق، ۱۳۹۹

بررسی وضعیت شاخص‌های توانمندسازی اجتماعی: جهت بررسی وضعیت شاخص‌های توانمندسازی اجتماعی از آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج آزمون نشان می‌دهد از میان ۶ شاخص مورد بررسی میانگین ۴ شاخص بالاتر از میانگین مطلوب (۳) است و میانگین ۲ شاخص از میانگین مطلوب پایین‌تر است. شاخص انسجام اجتماعی با میانگین ۳/۱۳۲ بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده است و شاخص کیفیت زندگی با میانگین ۲/۸۶۸ کم‌ترین میانگین را به خود اختصاص داده است. همچنین شاخص تعامل اجتماعی با میانگین ۳/۱۰۶، شاخص مشارکت اجتماعی با میانگین ۳/۱۲۶ و شاخص مسولیت‌پذیری اجتماعی با میانگین ۳/۱۲۱ با توجه به سطح معناداری به دست آمده که از سطح خطای ۵ درصد کوچکتر است و با توجه به حد بالا و حد پایین که هر دو مثبت می‌باشند در وضعیت مطلوب قرار دارند و شاخص مهارت و دانش اجتماعی با میانگین ۲/۸۹۳ با توجه به سطح معناداری و حد بالا و حد پایین که هر دو منفی می‌باشند در وضعیت نامطلوب می‌باشد.

در مجموع توانمندسازی اجتماعی با میانگین ۳/۰۴۱ با توجه به سطح معناداری که از سطح خطای ۵ درصد کمتر است و با توجه به مثبت بودن حد بالا و حد پایین در وضعیت مطلوب ارزیابی شده است. نتایج به دست آمده بیانگر این موضوع می‌باشد که با توجه به سطح معناداری به دست آمده از سطح ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد می‌توان چنین بیان کرد که روستاییان در این زمینه که توانمندسازی روستاییان به طور نسبی در روستاهای شهرستان اسفراین مطلوب است متفق‌القولند ولی کیفیت زندگی روستاییان و مهارت و دانش اجتماعی آن‌ها موجب شده تا روستاییان در این زمینه نارضی باشند (جدول ۵).

جدول ۵- بررسی وضعیت شاخص‌های توانمندسازی اجتماعی با آزمون تی تک نمونه‌ای در شهرستان اسفراین

Test value=3							شاخص
میانگین		انحراف معیار	مقدار تی (t)	سطح معنا داری	اختلاف میانگین		
حد پایین	حد بالا				باضرب اطمینان ۹۵ درصد	باضرب اطمینان ۹۵ درصد	
۳/۱۰۶	۰/۹۳۴	۷/۶۸۴	۰/۰۰۰	۰/۱۰۶	۰/۰۶۳	۰/۱۸۹	تعامل اجتماعی
۳/۱۲۶	۰/۹۵۶	۷/۷۳۴	۰/۰۰۳	۰/۱۲۶	۰/۰۷۶	۰/۲۱۸	مشارکت اجتماعی
۲/۸۹۳	۰/۷۹۸	-۵/۵۵۴	۰/۰۰۰	-۰/۱۰۷	-۰/۱۸۹	-۰/۰۶۹	مهارت و دانش اجتماعی
۳/۱۳۲	۰/۹۶۷	۷/۸۴۳	۰/۰۰۰	۰/۱۳۲	۰/۰۸۴	۰/۲۲۹	انسجام اجتماعی
۲/۸۶۸	۰/۸۴۳	-۶/۳۲۱	۰/۰۰۱	-۰/۱۳۲	-۰/۲۱۸	-۰/۰۷۹	کیفیت زندگی
۳/۱۲۱	۰/۹۴۹	۷/۶۹۸	۰/۰۰۰	۰/۱۲۱	۰/۰۸۳	۰/۲۰۹	مسولیت‌پذیری اجتماعی
۳/۰۴۱	۰/۹۲۲	۷/۵۵۸	۰/۰۰۰	۰/۰۴۱	۰/۰۲۳	۰/۱۲۱	مجموع توانمندسازی اجتماعی

منبع: نتایج تحقیق، ۱۳۹۹

بررسی اثرات حکمروایی خوب بر توانمندسازی اجتماعی: جهت بررسی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر توانمندسازی اجتماعی از آزمون رگرسیون چند متغیره و آزمون فیشر استفاده شده است. با توجه به نتایج (جدول ۷) ضریب تعیین برابر است با ۰/۷۴۲ که بیانگر این است که متغیر مستقل ۰/۷۴ درصد از متغیر وابسته را تبیین می‌نماید که بیان‌کننده رابطه بین حکمروایی خوب بر توانمندسازی اجتماعی است و با توجه به سطح معناداری بدست آمده که برابر با ۰/۰۰۰ است رابطه کاملاً معنی دار و منسجمی بین آن‌ها برقرار می‌باشد. همچنین با توجه به مقدار به دست آمده از دوربین واتسون که برابر با ۰/۱۰۸ است نشان دهنده همبستگی مثبت بین متغیرها است.

جدول ۶- تحلیل واریانس حکمروایی خوب بر توانمندسازی اجتماعی

دوربین واتسون	خطای معیار	ضریب تعیین تصحیح شده	ضرب تعیین	ضرب همبستگی چندگانه
۰/۱۰۸	۰/۰۶۵	۰/۷۳۱	۰/۷۴۲	۰/۷۵۲

منبع: نتایج پژوهش، ۱۳۹۹

همچنین بر طبق مقدار محاسبه شده F و سطح معناداری ۰/۰۰۰ می‌توان چنین بیان کرد که شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی (متغیر مستقل) قادر به تبیین و پیش بینی شاخص‌های توانمندسازی اجتماعی (متغیر وابسته) است. به عبارت دیگر میزان اثرگذاری شاخص‌های حکمروایی خوب بر توانمندسازی اجتماعی چشمگیر است (جدول ۸).

جدول ۷- تحلیل واریانس مبتنی بر وجود رابطه خطی بین حکمروایی خوب و توانمندسازی اجتماعی

مؤلفه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F آمار	سطح معنادار
اثر رگرسیون	۱۵/۶۲۱	۶	۹/۸۸۷	۲۱/۴۱۲	۰/۰۰۰
باقیمانده	۳/۴۵۹	۳۷۰	۰/۰۰۰		
جمع	۱۹/۱۸۰	۳۷۶			

منبع: نتایج پژوهش، ۱۳۹۹

سرانجام با توجه به مقدار ضریب بتای استاندارد شده تأثیر شاخص‌های حکمروایی خوب روستایی بر توانمندسازی اجتماعی روستاییان نشان می‌دهد (جدول ۹) که سطح معناداری برای تمام متغیرها کمتر از سطح ۰/۰۱ است که می‌توان نتایج را به کل جامعه آماری تعمیم داد. نتایج آزمون نشان می‌دهد که حکمروایی خوب روستایی بیشترین تأثیر را با مقدار ضریب بتای ۰/۳۵۲ بر کیفیت زندگی روستاییان دارد و کمترین تأثیر را با مقدار ضریب بتای ۰/۰۸۱ بر مسولیت‌پذیری اجتماعی داشته است. همچنین میزان تأثیر حکمروایی خوب بر متغیر مشارکت اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۹۴، متغیر انسجام اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۵۷، متغیر مهارت و دانش اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۲۱۲ و متغیر تعامل اجتماعی با مقدار ضریب بتای ۰/۱۰۶ معنادار است. بنابراین با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین بیان کرد عملکرد خوب مدیران موجب توانمندسازی اجتماعی روستاییان خواهد شد و عملکرد ضعیف آن‌ها نیز اثرات منفی بر توانمندسازی اجتماعی روستاییان برجای خواهد گذاشت.

جدول ۸- ضریب رگرسیون متغیرهای مستقل (حکروایی خوب روستایی) و متغیر وابسته (توانمندسازی اجتماعی)

متغیرها	ضریب استاندارد	ضریب غیر استاندارد		سطح معناداری
		B	خطای استاندارد	
مقدار ثابت	-	۰/۰۲۳	۰/۳۷۷	۰/۰۶۴
تعامل اجتماعی	۰/۱۰۶	۰/۰۰۹	۰/۰۸۷	۰/۰۰۱
مشارکت اجتماعی	۰/۲۹۴	۰/۰۰۷	۰/۲۵۶	۰/۰۰۰
مهارت و دانش اجتماعی	۰/۲۱۲	۰/۰۰۶	۰/۱۸۵	۰/۰۰۰
انسجام اجتماعی	۰/۲۵۷	۰/۰۰۵	۰/۲۰۵	۰/۰۰۰
کیفیت زندگی	۰/۳۵۲	۰/۰۰۲	۰/۳۰۲	۰/۰۰۰
مسولیت‌پذیری اجتماعی	۰/۰۸۱	۰/۰۰۸	۰/۰۶۳	۰/۰۰۰

منبع: نتایج پژوهش، ۱۳۹۹

۵ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

امروزه با وجود مشکلات فراوانی که در سطح روستاهای کشور وجود دارد و این مشکلات گاهی منجر به مهاجرت روستاییان به شهرها و خالی شدن روستاها از سکنه می‌شود راه‌حلی وجود دارد که جامعه روستایی کشور را می‌تواند با پایداری نسبی همراه سازد یکی از این راه‌حل‌ها توانمندسازی اجتماعی روستاییان است. عوامل بسیاری در توانمندسازی روستاییان نقش دارد که یکی از آن حکمروایی خوب روستایی است. این پژوهش با هدف بررسی اثرات حکمروایی خوب روستایی بر توانمندسازی اجتماعی روستاییان در شهرستان اسفراین انجام شده است.

نتایج پژوهش نشان داد که حکمروایی خوب روستایی در روستاهای مورد مطالعه در وضعیت نامطلوبی قرار دارد چنان‌که از میان هفت بعد حکمروایی مورد بررسی قرار گرفته روستاییان تنها یک بعد اعتماد اجتماعی در وضعیت مناسب قرار دارد و ابعاد مشارکت، عملکردی، برابری، پاسخ‌گویی، آگاهی اجتماعی و وضعیت اجتماعی - اقتصادی در وضعیت نامطلوب می‌باشند. نتایج بیانگر این مطلب است که مدیران روستایی اقدامات مناسبی در زمینه مشارکت روستاییان در تنظیم سند چشم‌انداز، مشارکت بیشتر محرومان، جلب نظر سرمایه‌گذاران روستایی، حل اختلافات محلی، حل مشکلات و مسائل روستا، پیگیری مناسب نتایج عملکرد دهیاری، ایجاد فرصت برای زنان توسط دهیاری، وجود برنامه خاص مبنی بر اجرای عدالت در دهیاری، شفافیت دهیاری در اطلاع‌رسانی قرار دادهای، انتشار و اعلام برنامه‌ها و عملکرد و هزینه‌ها برای عموم مردم، پاسخ‌گویی دهیاری نسبت به خواسته‌های روستاییان، عمل مسئولین دهیاری به قول و وعده‌هایی که داده‌اند، رفتار منصفانه با روستاییان، مشکلات مالی در سطح روستا، امکانات رفاهی مناسب در سطح روستا و غیره انجام ندادند و روستاییان در این زمینه از عملکرد مدیران روستایی رضایت کافی ندارند.

در بررسی وضعیت توانمندسازی اجتماعی در روستاهای شهرستان اسفراین نتایج نشان داد که روستاییان در زمینه کیفیت زندگی و مهارت و دانش اجتماعی از سطح توانمندی بسیار پایینی برخوردار می‌باشند و در زمینه‌های تعامل اجتماعی، مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی و مسولیت‌پذیری اجتماعی از توانمندی مناسبی برخوردار می‌باشند. در مجموع وضعیت توانمندسازی اجتماعی روستاییان مطلوب ارزیابی شده است. جهت بررسی رابطه بین حکمروایی خوب و توانمندسازی اجتماعی از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج آزمون نشان داد که رابطه معناداری بین حکمروایی خوب و توانمندسازی اجتماعی برقرار است. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان داد که حکمروایی خوب روستایی بیشت‌ترین تأثیر را بر کیفیت زندگی روستاییان و کمترین تأثیر بر مسولیت‌پذیری اجتماعی داشته است. همچنین میزان تأثیر حکمروایی خوب بر مشارکت اجتماعی، انسجام اجتماعی، مهارت و دانش اجتماعی و تعامل اجتماعی معنادار است.

نتایج کلی این پژوهش بیانگر این موضوع می‌باشد که حکمروایی خوب روستایی زمانی می‌تواند منجر به توانمندسازی روستاییان خصوصاً در زمینه اجتماعی شود که برنامه‌ریزی‌ها از پایین به بالا انجام شود تا علاوه بر این که مدیران روستایی در راستای تحقق توسعه پایدار روستایی عملکرد بهتری از خود نشان دهند امکان مشارکت بیشتر روستاییان را نیز در امورات مربوط به روستا فراهم آورند و در نهایتاً موجب توانمندسازی روستاییان شوند.

نتایج این پژوهش با توجه به این که تاکنون مطالعاتی مبنی بر اثرات حکمروایی خوب روستایی بر توانمندسازی اجتماعی روستاییان انجام نشده است می‌تواند با نتایج تحقیقاتی که در سایر نقاط روستایی کشور انجام می‌شود مورد مقایسه قرار گیرد تا نتایج به دست آمده از نظر علمی بیشتر مورد ارزیابی قرار گیرد.

References

- Asghari Lafmajani; S. Hosseini, N & Zinati, H. (2018). Study and explanation of the limitations of social empowerment of villagers in a case study of central and Zabrkhan districts in Neishabour, Journal of Geographical Sciences, No. 29, pp. 1-25. (infarsi).
- Bakhtar, S. (2014). The Role of Rural Production Cooperatives in Promoting Social and Psychological Empowerment of Wheat Farmers in West Islamabad, M.Sc. Thesis, Mohaghegh Ardabili University, Faculty of Humanities, Department of Urban and Rural Planning, Planning Rural, Ardabil. (infarsi).
- Bayani, M. (2015). Empowerment Study on Employee Performance in Petroleum Engineering and Development Company, M.Sc. Thesis, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Faculty of Management, Department of Public Administration, Human Resources, Tehran. (infarsi).
- Dadi, J. (2016). Analysis of Barriers and Limitations of Economic Empowerment of Households in Border Villages, Case Study of Sistan Region, M.Sc. Thesis, Zabol University, Faculty of Literature, Department of Geography, Rural Planning, Zabol. (infarsi).
- Dimitriades, Z. and Kufida, S. (2016). Individual, Job, Organizational and Contextual Correlates of Employment Empowerment: Some Greek Evidence, EJBO Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies, Vol. 9, No. 2, pp.32-43.
- Fallahifar, L. (2016). Geographical analysis of empowerment and deprivation of rural women in comparison with urban women (Case study: Central part of Boyer-Ahmad city), Master Thesis, Shahid Chamran University, Faculty of Earth Sciences, Department of Geography and Urban Planning, Geography and Rural Planning, Ahvaz. (infarsi).
- Gaduh, A. (2018). Uniter or divider? religion and social cooperation: evidence from Indonesia. Journal of Social science, 5(11), 15- 36.
- Ganjkhani, Kh. (2015). Evaluating the role of microcredit in women's empowerment with emphasis on group entrepreneurship; a case study of suburban rural, master's thesis, Zanjan University, Faculty of Humanities, Department of Geography, Rural Planning, Zanjan. (infarsi).

- Ganjloo, A. & Saeedi Mofrad, S. (2019). The Role of Non-Governmental Organizations and Local Organizations in Social Empowerment of Informal Settlements, *Journal of Geographical Research*, Vol. 34, No. 4, pp. 483-491. (infarsi).
- Heidari Sarban, V. & Maleki, A. (2014). Evaluating the role of rural tourism in rural social empowerment (Case study: Dehziarat village, Bavanat city, Fars province), *Journal of Rural Development*, Vol. 6, No. 2, pp. 279-298. (infarsi).
- Heidari Sarban, V. & Saeb, Sh. (2019). Explaining the relationship between social justice and the sense of social security of residents of rural areas of Ardabil city, *Journal of Regional Planning*, Vol. 9, No. 36, pp. 68-82. (infarsi).
- Hesam, M. Rezvani, M. R. & Ashour, H. (2014). Measuring the satisfaction of villagers with the performance of rural areas with the approach of good rural validity: A case study of villages in the southern part of Gorgan, *Journal of Spatial Planning*, Vol. 4, No.14, pp. 99-128. (infarsi).
- Jafari, N. Barghi, H. & Ghanbari, Y. (2019). Evaluation of the effects of social capital on governance in rural areas (Case study: Rural areas of Zanjan city), *Journal of Planning Studies of Human Settlements*, Vol. 14, No. 1, pp. 75-91. (infarsi).
- Jaja, J. M. (2014). Good governance in rural areas: challenges for social security, *Social Science Journal, Sci*, 71, pp. 25153-25157.
- Khoshfar, Gh. Shayan, M. and Khodad, M. (2019). An Analysis of Rural Management Performance with Emphasis on Good Governance Indicators: A Case Study of Villages in Zarrin Dasht County, *Journal of Socio-Cultural Development Studies*, Vol. 7, No. 4, pp. 9-35. (in Farsi)
- Khosroshahi, M. (2019). Estimating the Capabilities of Rural Areas with Emphasis on Entrepreneurship and Empowerment: A Case Study of Cheshmeh Pilgrimage Village in Central Zahedan, M.Sc. Thesis, Sistan and Baluchestan University, Faculty of Geography and Environmental Sciences, Rural Planning, Zahedan. (infarsi).
- Kiani Salmi, S. & Abbasian, S. (2020). Analysis of the consequences of tourism development on the empowerment of rural areas Case study of villages in the central part of Natanz, *Journal of Geography and Planning*, Vol. 24, No. 71, pp. 367-339. (infarsi).
- Klááááá, P. Alexandrescu, F. Osmana, R. Malý, J. Kunc, J. Dřř ,, P. Frantála, B. Hill íee,, M. Krj jí, T. Martinát, S. Skokanová, H. and Trojan, J. (2018). Good governance as a strategic choice in brownfield regeneration: Regional dynamics from the Czech Republic, *Land Use Policy*, Vol.pp. 29-39.
- Kosec, K. and Wantchekon, L. (2020). Can information improve rural governance and service delivery? *World Development Journal*, pp.1-13. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.07.017>.
- Liu, Ch. Dou, X. Li, J. and Cai, L. A. (2020). Analyzing government role in rural tourism development: An empirical investigation from China, *Journal of Rural Studies*, Vol. 79, pp. 177-188.
- Mohammadi, A. Amar, T. & Molaei Hashtjin, N. (2019). *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, Vol. 2-50, No. 3, pp. 557-593. (infarsi).
- Momeni, A. Jahanshiri, M. & Azmi, A. (2020). The effects of good governance on the viability of suburban settlements in Adran village, *Journal of suburban urban development*, Vol. 2, No. 1, pp. 193-205. (infarsi).
- Pazaki, M. Sheikhi, D. & Samadi Moghadam, Sh. (2020). Analysis of the role of management based on good governance in sustainable rural development: A case study of Filistan village in Pakdasht city, *Journal of Geography and Development*, No. 58, pp. 93-112. (infarsi).

- Qader Marzi, D. Ahmadi, H. Ahmadi, A. & Javan, F. (2015). An Analysis of the Impact of Xu Governance on Improving the Quality of Rural Life (Case Study: Dehgolan County), Journal of Geography, New Volume, Vol. 16, No. 58, pp. 175-190. (infarsi).
- Rahmani Fazli, A. R. Manshizadeh, R. & Alipourian, J. (2017). Analysis of the position of rural management based on good governance in sustainable rural development: A case study comparing the central part of Kuhdasht and Lavasanat Shemiranat, Journal of Rural Research and Planning, Vol. 6, No. 1, 17, Pp. 133-152. (infarsi).
- Rahmani Fazli, A. R. Sadeghi, M. & Alipourian, J. (2015). Theoretical Foundations of Good Governance in the New Rural Management Process, Journal of Urban Management, No. 37, pp. 43-54. (infarsi).
- Rokanuddin Eftekhari, A. R. Azimi Amoli, J. Pourtaheri, M. & Ahmadipour, Z. (2012). Presenting an Appropriate Model of Good Rural Governance in Iran, Geopolitical Quarterly, Vol. 8, No. 2, pp. 1-28. (infarsi).
- Setia, M. & dddd,, ... (7777). Ilmcct Styyy ff mmmnn Emwwermttt thrhhhh hhlh-Help Groups-A Study of Haryana,” Global Journal of Enterprise Information System, VOL, 9. NO, 2. PP 50-53.
- Shahraki Mehr, I. (2014). Spatial Analysis of Barriers and Empowerment, Economic and Social Constraints of Rural Households: A Case Study of Clients under the Relief Committee in Sistan Region, M.Sc. Thesis, Zabol University, Faculty of Literature, Department of Geography, Planning Rural, Zabol. (infarsi).
- Sharifzadeh, Mo. Sh. Abdullah Zadeh, Gh. H. Salehi Taleshi, F. & Khajeh Shahkoohi, A. (2017). Decent Governance Based on Social Capital in Rural Management in Joybar County, Journal of Space Geography, Vol. 7, No. 23, pp. 105-122. (infarsi).
- Zandieh, Sh. Sarafizadeh Qazvini, A. Alam Tabriz, A. & Sokhdari, K. (2020). Rural Entrepreneurship Development Model Based on Cognitive Empowerment and Explaining the Role of Institutional Environment in the Case Study of Rural Businesses, Journal of Rural and Development, Vol. 23, No. 90, pp. 63-87. (infarsi).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی